

6. Ratni pohodi naših predaka

Krvava ruža

*Kravo bojno je polje,
Puno tu hrvatske krvi,
Tu nam povenulo cvijeće-
Ah momci krvavi prvi.*

*Iz te sad niknuo krvi
Sav krvav ružični cvijet,
Najsladi miris ta ruža
Širi u hrvatski svijet.*

*Tu ružu miriše Hrvat
Izbliza i izdaleka,
Daj, bože mirisa jakost-
Nek nas sve opoji, neka!*

Napisao biskup Ivan Ev. Šarić, 1918. godine
u spomen na stradanja hrvatskih vojnika u Prvom svjetskom ratu.

Brojni su ratni putevi i ratišta širom Europe kojima su prolazili naši preci. Iako to zasigurno nisu željeli, zbog određenih političkih okolnosti nisu imali drugoga izbora - bili su primorani ratovati, uglavnom za tuđe interese. Propatili su ogromne strahote i stradanja. Ne spomenuti te događaje, učinilo bi ovu knjigu manjkavom. Zato sam odlučio jedno posebno poglavlje posvetiti tim ljudima koji su ostavili svoje kosti po brojnim europskim ratištima, bez ikakvog dostojnog znamenja. Iako naša historiografija do danas nije temeljitije obradila ovo vrlo zanimljivo područje, uspio sam iz raznih izvora prikupiti nešto skromnih podataka u spomen na naše pretke. Ovdje navodim najbitnije vojne pohode u kojima su sudjelovali:

Knez **Vuk I. Frankopan** sudjeluje u Smalkaldenskom ratu (**1546/47.**) (*Schmalkaldischer Krieg*) u Njemačkoj, koji je vodio car Karlo V. Habsburg protiv Saveza protestantskih državnih staleža.

Tridesetogodišnji rat (1616-1648.). Ovaj rat smatra se jednim od najstrašnijih ratova koji su zahvatili Europu. Uzrok su mu bile vjerske suprotnosti između katolika i protestanata. Ratovalo se najviše u njemačkim i češkim zemljama, premda su u ratu sudjelovale i okolne države poput Danske, Švedske i Španjolske. Hrvati su tada bili jedna od najboljih vojski. Ratovali su uglavnom kao pješaci i konjanici, podijeljeni u male pukovnije brojčanog sastava od 1.000 do 2.000 vojnika. (*dr. Rudolf Horvat, časopis "Hrvatska prosvjeta", Zagreb 1914.*) Među pukovnicima tadašnjih hrvatskih pukovnija nalazimo i **Petra Rajkovića**. Da li je isti iz ovih naših područja? Treba napomenuti da je u tim ratovima bilo velikog nasilja nad civilima, radi čega su Nijemci zamrzili Hrvate. Prve značajnije borbe u kojima su sudjelovali Hrvati započele su **1618.** godine. U sklopu tih vjerskih ratova bile su slijedeće bitke:

- **1631.** 17. rujna, u *lajpciškoj bici kod Breitenfelda* potukao je švedski kralj Gustaf Adolf starog austrijskog vojskovođu Tillyja. Pet hrvatskih pukovnija sudjeluje u ovom boju.

- **1632.** 24. kolovoza, *bitka kod Lützena u blizini Nurberga, protiv švedske vojske.* Hrvati navodno ubiše švedskog kralja Gustava Adolfa.

- **1634.** *bitka kod Nördlingena, gdje su Hrvati potukli češke maršale Bernarda Weimarskoga i Gustava Horna.* Iduće godine ratuju naši vojnici protiv njemačke, francuske i švedske vojske u *Bavarskoj, Wurtenberškoj, Badenskoj, Hessenskoj, Poranjskoj i Alsace-u, te po Francuskoj i Nizozemskoj.*

- **1636.** kod *Wittstocka*, **1643.** kod *Recroia*, **1639.** kod *Hoxtera nad Weserom*,

- **1641.** u *Greussenu kod Tuttingena* u *Njemačkoj general Werth* napao je sa 2.000 Hrvata na 19.000 francuskih vojnika, te ih je 3000 pobio, a 7000 živih zarobio. Među ostalima pade u hrvatske ruke 5 maršala i 186 francuskih časnika,

- **1644.** u *Zeitzu* i **1646.** u *Češkoj kod Bessina*,

1659. u *Pomoraciji*,

1663, 1683, 1716-1718, 1737-1739, i 1788-1791. u turskim ratovima gdje su naši ratnici podnijeli najveće žrtve,

1674. u *Nizozemskoj*,

1697. sudjeluju u napadu pod zapovijedanjem princa Eugena Savojskog na Bosnu, gdje su Turcima nanijeli velike gubitke. U povratu su povelili iz Bosne hrvatsku sirotinju koju su naselili u Slavoniji i Bosanskoj posavini.

1701. osvajaju sjevernu Italiju, takozvanu "Lombardiju" ili "Milano" a nakon toga i južnu Italiju - Kraljevinu Napulj. Neposredno nakon ovih ratnih operacija kreću u Španjolsku da bi nadvojvodi Karlu pribavili španjolsko prijestolje. Gubici su bili izuzetno veliki.

1742. u okršaju kod *Sahaya* u *Irmohmenu* —zatim kod *Leitmeritza*,

1744. u *Beneškoj Sloveniji*, pod generalom *Herbersteinom*,

1746. u *Provenzi* kod *Nizze*,

1747. u denovskom ratu osvojili su čuveni prolaz *Bochetta* pod zapovijedanjem pukovnika *Dillisa*,

1756.-1763. u sedmogodišnjem pruskom ratu, gdje su se iskazali pod *Laudonovim* vodstvom kod *Lovosica* (grad u Češkoj), u kojem daju obilan danak u krvi. Ukupni gubici hrvatskih krajiških postrojbi iznosili su više od 5.000 vojnika. Tijekom borbi u Šleskoj, Prusiji i Češkoj upoznaju mnoge dobre tekovine onoga vremena, pogotovu iz gospodarskog života. Na povratku donose u *Stajnicu* prvi nasad krumpira, što će u budućnosti smanjiti pojavu gladi.

1757.- 22. lipnja, u bici kod grada *Kolina* (Pruska) uz naše velike gubitke izvojevana je austrijska pobjeda. Austrijskim snagama zapovijedao je ban *Franjo Nadásdy*,

1759-1761, rat u Pruskoj

1778. u Bavorskom nasljednom ratu na području Pruske,

1787.-1791., u Austrijsko-turskom ratu pod Josipom II, i to u bitkama kod Drežnika (1788) i Cetingrada (1790.)

1788/79. sudjeluju pod zapovijedanjem baruna Filipa Vukasovića u Turskom ili II. pomoćnom ratu u Crnoj Gori.

1792. i 1799. u Francuskom republikanskom ratu,

1795. na Rajni,

1796. i 1798 u sjevernoj Italiji i Istri,

1799.-1801. protiv Napoleona u sjevernoj Italiji kod Genove, Vicenze i dr., gdje sprječavaju Napoleonov prijelaz preko Sv. Bernhardta,

1805. u Lago di Gardi, St. Pietra i južnom Tirolu protiv Francuza i u zapadnoj Mađarskoj,

1809. u ratu protiv Napoleona u kojem sudjeluje oko 100.000 krajišnika (*Roksandić*). Obuhvaćeno je svo sposobno muško stanovništvo, tako da su u zemaljskoj obrani ostali samo dječaci i starci. U sastavu devetog armijskog korpusa u Italiju upućeni su bataljuni Otočke, Ogulinske i Slunjske krajiške pukovnije. (vidi str 22. Frasa i dopuniti).

Naši Brinjaci posebno su se istakli u bici za Malborgheto i Predil u današnjoj sjeveroistočnoj Italiji, na širem gorskom području Trevisa (Tarvisa). Ta bitka vođena je od 14-16 **svibnja 1809**. g. između austrijske vojske u povlačenju i nadirućih Napoleonovih pukovnija. U obrani strateški važnog utvrđenja Malborgheta nalazilo se i ljudstvo 3. jezeranske i 4. modruške satnije iz sastava 3. ogulinske graničarske pukovnije. Zapovjednik tih snaga bio je satnik **Mileta Vučetić** iz Stajnice. Njihova težišna zadaća kao i posade u nedalekom Predilu, koju su činili graničari iz 4. slunjske graničarske pukovnije, da uspore nadiranje nadmoćnih Francuza i spriječiti gonjenje austrijskih snaga. Tamošnje utvrde branilo je oko pet stotina naših vojnika nasuprot 50.000 Francuza. Najveći dio naših vojnika poginuo je pod snažnim topničkim i pješačkim napadima. Velika francuska premoć u ljudstvu odlučila je **17. svibnja 1809**. sudbinu posade Malbrogheta i Predila. Satnik Vučetić s još dva časnika i 75 članova je poginuo a »... što je ostalo, dopade rana i sužanjstva...«, kaže kroničar Gustav Wolff. Hrabra posada Predila sa Slunjanima je nešto kasnije doživjela istu kob - palo ih je ukupno 195. U knjizi «**Crtice iz dogodovština onih pukovnija od koji je potekla sadašnja c. I kr. Otočka pukovnija grofa Jelačića br. 79.**» (Zagreb 1893) nalazimo da je iz jedne Drežničke obitelji Zernić (vjerojatno Zrnić) poginulo čak pet mladića. Koliko je naših Stajničana izginulo nismo uspjeli saznati.

Kasnije podignuti spomenici na ta dva mjesta, to jest tekstovi na njima, nisu nažalost dovoljno istakli hrvatski udjel u toj ratnoj drami koja je, zahvaljujući hrvatskim životima, dobila naziv "austrijskih Termopila".

1812. sudjeluju u Napoleonovom pohodu na Rusiju u sastavu prve hrvatske pukovnije. Našim snagama zapovijedao je pukovnik Petar pl. Vinogradski Došen. Napoleon Bonaparte poveo je godine 1812. velike vojne snage na Rusiju. U sastavu te vojske

Satnik Mileta Vučetić

Pod vodstvom Bana Jelačića u Mađarskoj

nalazili su se i pripadnici **Ogulinske i Ličke pukovnije**. Pukovnije su preko Italije, Bavorske, Saske i Pruske stigla u Poljsku, odakle su u lipnju **1812.** prešle preko rijeke Njemen u Rusiju. Naši su sudjelovali **26. srpnja 1812.** u boju kod Vitebska, **7. rujna** kod Mozaika, **14. rujna** kod zauzeća Moskve i **24. rujna** kod Malog Jaroslava. Iz ovoga je vidljivo kroz koje su napore i stradanja prošli naši ratnici. Procjenjuje se da je u toj vojni uslijed ratnih djelovanja, velikih napora, gladi i zime poginulo preko **900** pripadnika ove dvije pukovnije.

Kroničar **Paul Kusan** piše da je 2. bojna Ogulinske pukovnije sudjelovala u sastavu francuske vojske **23. svibnja 1813.** g. u bici kod Bautzena u Saksoniji (Njemačka), gdje je imala osjetljive gubitke. Poginuo je poručnik **Marko Sertić**, također jedan desetnik (ne navodi se njegovo a ni imena drugih poginulih) i još dvadeset vojnika. Ranjeni su jedan satnik, jedan narednik, jedan bubnjar te **79** vojnika. Budući da su popisani časnici u stožeru spomenute bojne, među njima možemo prepoznati one iz našeg kraja, poput satnika **Holjevca** i satnika **Sertića**.

Graničari Ogulinske pukovnije bili su sudionici i povijesne »**Bitke naroda**« kod Leipziga **1813.** g., u kojoj su združene vojske Pruske, Austrije, Švedske, Engleske i Rusije potukle francusku vojsku pod Napoleonom I. Paul Kusan navodi da nije bilo moguće ustanoviti gubitke, nego tvrdi da je preživjelo ljudstvo došlo u tvrđavu Glogau u Donjoj Šleskoj, gdje su upotrijebivši silu prema nadređenim francuskim zapovjednicima, prešli u postrojbe austrijske vojske. U Velikom tjednu pred Uskrs **1814.** stigli su svojim kućama a time su ušli u stari austrijski ustroj Vojne krajine, jer je francuska vlast prestala postojati od proljeća **1813.** g.

1821. radi uspostavljanja mira i gušenju talijanske pobune kreću u **Piemont** (Italija),

1831. uspostavljaju ponovno mir u Italiji,

1835. u okršaju s Turcima kod Izačića (Cazin),

1848. 11. rujna u ratu s Mađarskom, kad je hrvatska vojska sa oko 40.000 vojnika pod vodstvom bana Jelačića prešla rijeku Dravu kod Varaždina i prodrla duboko u mađarski

prostor. U toj vojsci našla se i Ogulinska pukovnija, dakle i Stajničani, prvenstveno vojnici drugog poziva (starijih godišta), jer je prvi poziv (mlađi) već ratovao u **Lombardiji** protiv talijanskih revolucionara. Nedugo nakon toga Jelačićeva vojska prebačena je iz Mađarske u Austriju na područje Beča i njegove šire okolice, gdje je ugušena austrijska revolucija. U tim ratnim pohodima pukovnija je imala velike gubitke u ljudstvu i to čak **763** mrtva, od kojih je **94** poginulo na ratištu, **433** umrlo u bolnicama od ozljeda i bolesti, **236** je prijavljeno kao nestali. Trajnih invalida ostalo je **302**. Stravično...

1859. u bitci kod Magente i Solferina u sjevernoj Italiji, boreći se protiv ekspanzije Pijemonta, odnosno sjedinjenja Italije, gdje doživljavaju poraz od zajedničke vojske Francuza i Pijemonta.

1866. u bitci kod Königgratza u Češkoj.

1878. u okupaciji BiH.

1914. početkom I. svjetskog rata ratuju u Srbiji, kasnije odlaze na ruski front a nakon toga odlaze na južno-tirolsko ratište (*vidi: Prvi svjetski rat*)

1941. ratuju na ruskom frontu (*vidi: Drugi svjetski rat*)

Neka ovo bude spomen na velike žrtve naših predaka.

Vojnici Tome Perković - Bude
(prvi slijeva) i Nikola Sertić -
Aralica (treći slijeva)

Tenkisti iz Drugog svjetskog rata - Marko Rajković i Joško Murković

Literatura:

Franz de Paula Julius Fras: *Cjelovita topografija Karlovačke vojne krajine*, (prijevod Zlata Derossi, Gospić 1988.),

Stjepan Krpan, *Brinjski kraj u prošlosti i sadašnjosti*,

Rudolf Horvat, *Hrvatska prosvjeta*, Zagreb 1914,

Slavko Pavičić, *Hrvatska ratna i vojna povijest*, Zagreb 1943.

Milan pl. Praunsperger, *Oružje starih Hrvata*, Zagreb 1943,

Ernest Bauer, *Hrvati u Tridesetgodšnjem ratu*, Zagreb 1941,

Ernest Bauer, *Sjaj i tragika hrvatskog oružja*, Zagreb 1991,

Ivan Devčić, *Junaštva hrvatskih graničara*, Zagreb 1910,

Rudolf Horvat, *Gdje su sve Hrvati ratovali*, Kalendar "Danica" 1916.